

Po pádu totalitního režimu v listopadu 1989 si prošla naše společnost obdobím velkých politických, ekonomických i sociálních změn. S nastolením tržního hospodářství vyvstala na povrch spousta otázek a problémů, které do té doby nebylo třeba řešit a také řešeny nebyly.

Významným negativním jevem, který s sebou přineslo porevoluční období, byl nárůst hospodářské a majetkové kriminality, přičemž zejména majetkové trestné činy představují velkou část vůbec celkové kriminality na našem území. Statisticky patří mezi vůbec nejčastěji páchané a tedy i postihované trestné činy.

Příčin tohoto vysokého nárůstu majetkové kriminality bylo několik. Od nevhodného systému výchovy poznamenaného minulým režimem, přes negativní vztah lidí k práci až po dlouhodobě zakořeněnou neúctu k cizímu majetku, kdy rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví bylo veřejností zcela běžně tolerováno. Významným faktorem byla také chybějící základní právní úprava, což bylo pachatelů využito k páchání trestných činů jako podvody, úvěrové podvody, zkrácení daně apod.

S potřebou vytvořit jasná pravidla rozvíjejícího se soukromého podnikání logicky vyvstala otázka nové právní úpravy. V prostředí nově obnovující se demokratické společnosti se ukázal trestní zákon č. 140/1961 Sb. jako zcela nedostačující. V porevolučních letech však nebylo možné především z personálních a kapacitních důvodů začít ihned pracovat na rekodifikaci trestního práva. Z tohoto důvodu se zákonodárci i pod tlakem požadavků praxe, které byly třeba urychleně řešit, vydali cestou postupných novelizací stávající úpravy. Ale i přes značný počet těchto novelizací je tento dosud platný trestní zákon dodnes poznamenaný komunistickou ideologií založenou na třídním pojetí, jejímž smyslem bylo naopak demokratické soužití pošlapávat. Snaha reagovat na vznik nových právních institutů z jiných odvětví práva a zajistit jim tak patřičnou ochranu, se v trestním zákoně promítla nesystémovým doplněním celé řady kasuistických skutkových podstat s poměrně úzce vymezenými znaky.

Od roku 1998 doplňuje tyto tendence stále výrazněji i potřeba zajistit kompatibilitu našeho trestního práva s mezinárodními úmluvami, kterými je Česká republika vázána, včetně práva uplatňovaného v Evropské unii.

Na potřebě přijmout nový trestní kodex se nemá prakticky celá odborná veřejnost problém shodnout, rozchází se však již v konkrétní podobě některých trestněprávních institutů. I z tohoto důvodu byl Parlamentem v roce 2004 zamítnut po dlouhou dobu připravovaný nový trestní zákoník, a také osud v současné době předloženého návrhu se jeví značně nejistým.

Cílem mé práce je komplexně postihnout úpravu trestného činu podvodu, pojistného podvodu a úvěrového podvodu. V úvodu jsem se zaměřil na historický vývoj těchto trestných činů na našem území, od rakouského trestního zákoníku z roku 1852, přes trestní zákon č. 86/1950 Sb., až po v současnosti platný zákon č. 140/1961, u kterého jsem se snažil zmínit všechny důležité novelizace vztahující se k tématu práce.

Hlavní část práce je věnována obsáhlému výkladu jednotlivých skutkových podstat trestných činů podvodu, pojistného a úvěrového podvodu. U každé z těchto skutkových podstat jsem se snažil vymezit jejich základní znaky, tj. objekt, objektivní stránku, subjekt a subjektivní stránku, a to jak z pohledu teoretického, tak z hlediska judikatury vyšších soudů.

V další části jsem se pokusil popsat úpravu obsaženou v novém vládním návrhu trestního zákoníku, s důrazem především na právní úpravu podvodných jednání. Závěr práce je pak věnován slovenské úpravě podvodných jednání a stručnému srovnání s úpravou českou.